

TELEGRAFUL ROMAN.

ăpare Marția. Joia și Sâmbata

ABONAMENTUL:

Pentru Sibiu pe an 7 fl., 6 luni 3 fl. 50 cr., 3 luni 1 fl. 75 cr.
Pentru monarhie pe an 8 fl., 6 luni 4 fl., 3 luni 2 fl.
Pentru străinătate pe an 12 fl., 6 luni 6 fl., 3 luni 3 fl.

Pentru abonamente și inserțiuni a se adresa la
Administrațiunea tipografiei archidieceane Sibiu, strada Măcelarilor 45
Correspondențele sunt a se adresa la
Redacțiunea „Telegrafului Român”, strada Măcelarilor Nr. 45.
Epistolele nefrancate se refușă — Articuli nepublicați nu se înapoiază.

INSERȚIUNILE:

Pentru odată 7 cr., — de două ori 12 cr., — de trei ori 15 cr., rëndul cu litere garmond — și timbru de 30 cr. pentru fie-care publicare.

Nr. 3686 Scol.

Cerculariu

cătră toate oficiile protopresbiterale și parohiale din archidieceasa Transilvaniei.

Prin articolul de lege XXVI din anul 1893 s'au regulat salariile învățătorilor dela scôtele nôtstre confesionale, și prin ordinațiunea ministerială din 2 Martiu a. c. Nr. 10,000 s'a normat punerea în practică a legii din cestiune.

În virtutea §-lui 1 din legea această învățătorii în învățămînt, pe lângă locuință potrivită și grădină de $\frac{1}{4}$ de jugăr, nu pôte fi mai mic de 300 fl., al celui adjunct nu pôte fi mai mic de 200 fl.

§ 2 prevede pentru învățători adaose cuincuenale câte de 50 fl., cari se repetă de 5 ori, și pot ajunge la suma de 250 fl.

Timpul serviciului pentru adaose cuincuenale se începe deodată cu intrarea legii în vigôre.

Dacă comunele nôtstre bisericesci din mijlôcele proprii, pentru sêracie oficios constatată, nu vor putea sistemisa minimul de salariu indicat în lege, vor trebui să se adreseze cătră guvernul țerei pentru întregirea sumei, care mai restă.

În înțelesul §-lui 11 guvernul țerei până la suma de 60 fl. întregesc salariul fără a-și rezerva sieși vre-o ingerință în afacerile scôlelor nôtstre. Dacă însă suma, cu care concurge statul, trece peste 60 fl., atunci alegerea, respective instituirea de învățătorii trebuie promovată la ministru spre aprobare.

În asemenea cas, dacă ministrul față cu cel ales și respective instituit are obiecțiuni basate pe lege, sêu obiecțiuni din punct de vedere de stat, atunci provôcă pre autoritatea bisericescă, ca în termen de 30 de zile se facă altă instituire, și cea din nou se o promoveze la ministru spre aprobare. Dacă provocarea rămâne fără rezultat, sau dacă și la a doua promovare ministrul va avea obiecțiuni din punctele de vedere amintite mai sus, atunci, fără a mai reflecta la susținătorii scôlei, denumesc ministrul învățătorii, și mai e numai restringerea, ca învățătorii numit de ministru se fie de confesiunea nôtstră. În cazul acesta, cât pentru persoana celui numit, ministrul provôcă pre autoritatea bisericescă să se pronunțe în termen preclus.

Dacă importante interese de stat pretind, ca statul se nu dea întregirea la salariul învățătoresc, atunci ministrul denégă votarea salariului restant, sistăz scôla confesională, și în virtutea §-lui 12 din lege, în locul ei face scôla de stat.

Încă în alte două cazuri se mai sistăz scôla confesională, și în locul ei se face scôla de stat, și pentru mai bună orientare le și punem aici în vedere autoritatea nôtstre bisericescă. Dacă salariul normal garantat de cătră susținătorii scôlei faptice nu se pôte încassa, atunci în virtutea §-lui 9 alinea din urmă, scôla confesională se sistăz cu ocolirea celor trei admonițiuni prevădute în § 15 al articolului de lege XXXVIII din 1868. Asemenea se sistăz scôla confesională în virtutea §-lui 15, când unul după altul doi învățători au fost amovați pentru direcțiune contra statului.

Acăsta e ingerința la instituire de învățători și la sistarea scôlelor nôtstre confesionale. Urmăz să vedem ingerința la disciplinarea învățătorilor dela scôtele subvenționate. Dacă ministrul întregesc salariul cu suma peste 60 fl., învățătorii dela acea scôla vine sub disciplina ministrului, și pot obveni următoarele cazuri de procedură.

Dacă autoritatea bisericescă a aflat cu cale a pronunțat asupra învățătorului dela scôla subvenționată cu o sumă peste 60 fl. sentență de destituire, acea sentență trebuie promovată la ministru, și ea numai atunci are valôre, dacă în termen de 1 lună dela primirea ei ministrul nu cere sentență nouă, pe basă

nouă de cercetare, făcută cu conlucrarea unui membru din comitetul administrativ comitatens.

În înțelesul §-lui 13 la dorința ministrului autoritatea bisericescă e obligată să introducă cercetare disciplinară contra învățătorului dela scôla ajutată de cătră stat. În asemenea cas deodată cu provocarea adresată autorității bisericesci pentru introducerea cercetării disciplinare, sêu în decursul cercetării ori-când pôte ministrul revoca ajutorul dat. Sentențele aduse în asemenea cazuri de cătră autoritatea bisericescă, chiar și când ele nu pronunță amovare, trebuie promovate la ministrul de culte și instrucțiune publică, având apoi a se urma conform dispozițiunilor amintite mai sus.

Dacă autoritatea bisericescă în termen de 14 zile dela primirea provocării nu va ordina cercetare, sêu dacă fără destulă justificare nu o va termina în termen de 3 luni de zile, sêu după aducerea sentenței nu o va promova la ministru în termen de 14 zile, în acele cazuri afacerea disciplinară se dă în competența comitetului administrativ din comitat.

Din capul locului se ia disciplinarea din mâna autorității bisericesci și se pune deadreptul în competența comitetelor administrative din comitate în cazul, când învățătorii dela o scôla confesională subvenționată cu o sumă ôre-care, e acusat, că urmăresce direcțiune contra statului, și ministrul ordineză cercetarea.

Dacă sentențele pronunțate de ministrul de culte, și respective de comitetele administrative comitatense nu le esecută autoritatea bisericescă în termen de 14 zile dela primire, esecutarea se dă în mâna organelor administrative comitatense.

Alinea din urmă a §-lui 13 dă definițiune direcțiunii contra statului. Direcțiune contra statului e în deosebi fie-care acțiune îndreptată contra constituțiunii statului, contra caracterului lui național, contra unității, contra în-

dependenței sêu întregității lui teritoriale, mai departe contra întrebunțării statorite în lege a limbei statului, întempele-se acțiunea în localitate de scôla, sêu afară de scôla, sêu pe teritoriul altui stat, întempele-se ea prin graiu viu, în scris sêu prin tipăritură, prin reproducere plastică, prin cărți scolare, sêu prin alte mijlôce de învățămînt.

În virtutea §-lui 14 ministrul întregesc dela stat și adaosele cuincuenale. Dacă suma dată sub acest titlu ajunge la cifra de 90 fl., atunci disciplinarea învățătorului se face cu ingerința statului după norme din § 13.

Dacă suma dată sub titlul de întregirea salariului și a adaosului cuincuenal ajunge la cifra de 90 fl., atunci și la instituire și la disciplinare are guvernul ingerință în măsura dispozițiunilor din §§-lor 11 și 13.

Pentru esecutarea legilor legale schițate mai sus ministrul regesc-unguresc de culte și instrucțiune publică a luat următoarele dispozițiuni:

Încassarea emolumentelor învățătoresci o face de regulă comitetul nostru parochial, și le solvesce în mod anticipativ, în rate lunare sêu treilunare.

La cerere încassarea emolumentelor o face și oficiul comunal, și în prima linie o face asupra bisericeii, care susține scôla, asupra singuraticilor numai în cazul, când repartițiunea e făcută în ordine, și când e ținută în evidență datorie singuraticilor. Repartițiunea trebuie se aibă în an, asemenea sinodului parochial din an în an, asemenea și aprobarea consistoriului archidiecean.

La scôtele, unde învățătorii nu i se dă locuință potrivită și grădină în mărimea stipulată de lege, în virtutea §-lui 4 alinea a 5 din ordinațiunea ministerială dte 2 Martiu, 1894, Nr. 10,000 se detrage din salariul de 300 fl. o sumă corespundătoare pentru locuință și grădină. Suma această nu pôte fi mai mare ca 25% din salariu. De sine se înțelege, că în asemenea cas salariul trebuie întregit la suma minimală de 300 fl.

FOIȚA.

Concertul reuniunii române de muzică din Sibiu.

Cu demnitate, cu mândrie și cu siguranță a pășit Sâmbătă sêra reuniunea română de muzică din Sibiu cu un nou concert.

Cu mândrie prindem și noi din nou condeiul în mână să constatăm progresul cel mare, ce l'a făcut această reuniune pe terenul artistic, să constatăm rezultatele îmbucurătoare ale muncii rodnice, rezultate, la care numai reuniunea nôtstră s'a putut avânta.

În timpul acestor greu, plin de ispite, cari pănginesc existența nôtstre naționale, disputându-ne-o cu o învăpăiată pasiune de răsunare sêlbatecă; în aceste timpuri, în care cumpătul românului este pus la probă și balanța echilibrului devine din ce în ce tot mai nesigură și mai amenințătoare; în aceste zile, când românismul e cuprins de un singur dor legitim: dorul de înapoi la cauzele românești, concertul de Sâmbătă sêra a fost o plăcută recreațiune, un dulce balsam.

El ne-a dovedit, că cu toate vitregele zile, ce ni se urzesc în contra dezvoltării nôtstre, forța nôtstră nu slăbește, din contră

puterile ni-se oțlesc, pe calea progresului înaintăm tot mai mult și cu mai mare siguranță, în butul invidiei dușmanilor.

În contemplațiunea acestor idei ni-se desfășură înaintea ochilor privelisea fermecătoare, icôna bucuriei, rezultatul nisuițelor nobile ale unui popor, care descătășat abia în anii trecuți de lanțurile grele ale sclăviei dejositoare, caută să se acomodeze preceptelor scripturei, dezvoltându-se spre perfecțiune

S'au adus de multe ori legitime cuvinte de laudă și îmbărbătare, de câte ori adică ni-s'a dat ocaziune să admirăm prestațiunile bravei nôtstre reuniuni.

Nici când însă, ni-se pare, ca impresia să fi fost așa de puternică, ca momentele să fie atât de înălțătoare și mărețe.

A avut acest concert un caracter specific, care s'a putut vedea și din compunerea programului. El a fost împodobit cu piese populare românești, care te răpesc, și cu compoziții de muzică clasică, în care reuniunea și-a arătat escelețele puteri, de care dispune și avântul artistic, la care a ajuns.

Punctul I „Concert” (op. 45) de B. Molique și punctul II a) „Wie einst in schönen Tagen” de D. Popper; b) „Când te voi uita” de G. Dima și c) „Gavotte” (D. dur) de D. Popper le-a esecutat d-șora Leontina Gärtner.

Esceleanta artistă și „neîntrecută” în arcul violoncelului a binevoit a distinge reuniunea nôtstră cu binevoitoriul ei concurs. D-șora Gärtner a cântat la perfecțiune. Córdele violoncelului atingeau córdele inimii și arcul părea fermecătoriu. În față-i se reoglindeau momentele sentimentale sale arte și când arcul a încetat a mai atinge córdele violoncelului, acordurile lui dulci pareau că le audam încă repetându-se, er publicul pătuns de puterea artei, răsplăti bunăvoința d-șorei cu aplause entusiasmte. Părtașă s'a făcut d-șora, drept recunoștință morală, de un frumos dar, o liră, compusă din flori naturale. — La punctul prim artistă a fost acompaniată de orchestră, er la punctul III de pian, la care atât de escelent și cu o precisiune de admirat a cântat dna Minerva Brote.

Punctul II din program l'au format „Treie cântece” pentru cor mic de G. Dima. Era pare că ceva neobicinuită acceptarea publicului să guste farmecul acestor „Treie cântece”, dar era firească, această „neobicinuită” pentru că numai corul reuniunii nôtstre cu puterea lui artistică pôte să încheie la un nivel atât de ridicat caracterul sentimentalismului național cu farmecul melodiei. „Flôrea în câmp” de Matilda Cugler Poni și cântecele populare: „Ce faci Ioană?” și „Fântână cu trei isvôră” au avut un efect

decizătoriu asupra publicului. Focul românesc, caldura mândriei naționale, caracterul motivelor avântate dar înăscute în sângele nostru, ne-au pregătit momente înălțătoare de inimă și de minte.

Ca legitimă recunoștință publicul — entusiasm și electrisat de accentele „clasice” muzici naționale — de acele accente, care singure ne pot eleva ele mândriei naționale, focul sacru, ce cu îngrijire vestică trebuie pădit, a dus corului și conducătorului ovațiuni repetate și însuflețite.

Corôna concertului din punct de vedere artistic o a format punctul IV. „Clopotul” (Das Lied von der Glocke op. 25) poesie de Fr. Schiller, compusă pentru cor mic, soli și orchestră de A. Romberg.

Credem, că nu comitem o indiscrețiune, dacă descoperim, că clasica poesie a eminentului poet german, care cuprinde atâtea idei înalte și momente de o rapidă schimbare, a fost tradusă anume de dl dirigent al reuniunii G. Dima și putem afirma, că traducerea e dintre cele mai succese.

Compositorul Romberg s'a nisuit a intrupa toate acele idei în o formă cât se pôte mai naturală și deși muzica lui e veche și rar se mai aude ađi, compoziția această ne-a pus în stare să admirăm bogăția și perfecțiunea, la care încă de mult a ajuns arta.

Emolumentele învățătoresci în fiecare comună trebuie să fie specificate în un act estradat oficios, subscris de președintele comitetului parochial și de notariu, și provădit cu sigilul comitetului parochial.

Dacă emolumentele învățătoresci nu se pot încasa, în acel cas școlă și perde caracterul confesional, și ministrul, cu ocolirea celor 3 admonițiuni provădute în § 15 al articolului de lege XXXVIII din 1868 sisteză școlă confesională, și în locul ei deschide școlă de stat; apoi asupra credincioșilor, a căror școlă confesională o a sistat pune îndată în executivă darea de 5% indicată în § 35 alinea a doua, art. de lege XXXVIII din 1868.

În cele următoare vin schițate dispozițiunile ministeriale în casurile, când comunele bisericesci nu pot asigura salariul minimal de 300 fl.

Dacă comunele bisericesci din cauza sărăciei satorite oficios nu au putut asigura dotațiunea de 300 fl., apoi locuința și grădina, atunci sunt de a se observa următoarele:

Comunele, cari nu au putut asigura dotațiunea minimală legală, până la 13/25 Iunie a. c. au a-și insinua la comitetele administrative comitatense dotațiunea, apoi până la 13/25 Septembrie a. c. au a-și înainta tot la acele comitete administrative cererile pentru întregirea dotațiunei, care încă resteză. La cereri trebuie să se accludă: bugetul comunei bisericesci, și în special bugetul școlii, concludul original despre dotațiunea de până acuma a învățătorului, diploma învățătorului, o declarațiune a diregătoriei comunale, vidimată de protopretore, despre sărăcia comunei bisericesci, conspectul elevilor obligați a frecuenta școlă, rectificat prin diregătoria comună.

Dacă comitetul administrativ comitatens nu dă creșământ datelor, cari i s'au promovat, pôte ordina pertractare la fața locului. La pertractare trebuie să fie învitată și auctoritatea bisericescă, neprezentarea ei însă nu împedecă ținerea pertractărei. Obiectul pertractărei e satorirea sumei, cu care comuna bisericescă faptice pôte contribui la salarisarea învățătorului. Despre lucrările aceste se ia protocol, pe carele-l subscris și comisariul autorității bisericesci, și președintele comitetului parochial sau substitutul lui.

Tôte aceste obositoare lucrări însă pot deveni de prisos, căci dacă interese mai înalte de stat reclamă, ca să nu se întregescă dela stat salariile învățătoresci la școlile noastre, atunci la propunerea comitetelor administrative comitatense, sau și fără propunerea lor, ministrul în virtutea §-lui 12 art. de lege XXVI din 1893 în loc de a da

ajutoriu, sisteză școlă confesională, și în locul ei deschide școlă de stat.

În fața acestor dispozițiuni de deosebită gravitate pentru școlile noastre consistoriul archidiececan dto 31 Martiu, 1894, Nr 1812 Scol. a raportat Venerabilului Sinod archidiececan, și a cerut inviațiuni de lipsă.

Venerabilul Sinod sub punctele 119 și 120 din ședința dela 2/14 Maiu a. c. a luat următoarele concluse:

„Se autorizază consistoriul archidiececan a da din fondul scolariu eparchial ajutoare acelor școle, a căror conservare o consideră după împregiurările locale mai neapărat de trebuință, a face încă odată apel la comunele bisericesci, ca încordându-și din nou puterile, se asigureze din al lor propriu dotațiunea minimală pe sēma învățătorilor, și în fine a continua pertractările inițiate încă prin anii 1870 cu biserica greco-catolică română, ca în comunele mestecate cu credincioși de ambele confesiuni, unde fie-care confesiune susține școlă proprie confesională, dară dintre cari nici una nu a putut asigura dotațiunea minimală legală a învățătorului, să se susțină numai o singură școlă confesională, anume se susțină școlă confesiunea cu credincioși în majoritate, și confesiunea cu credincioși în minoritate se contribue la susținerea acelei școle în mēsură indicată de § 44 și respective 45, articolul de lege XXXVIII din 1868.

„Acele școle, cari nu vor puté fi subvenționate din mijlocele archidiececane, cari nu vor puté sistemisa din al lor propriu salariul minimal de 300 fl., și elevii lor nu vor puté fi adăpostiți la școle greco-catolice române, să fie avisate, ca în termenul legal de 25 Iunie a. c. să-și arete dotațiunea actuală comitetului administrativ comitatens, și până la 25 Septembrie a. c. să ceră dela guvern întregirea salariului până la suma minimală, căci deși sunt onerose condițiunile, sub cari statul întregesce salariul, deși pozițiunea acelor învățători devine forte precară, totuși pericolul cel mai mare ar fi, dacă am perde cu totul acele școle“.

Având în vedere dispozițiunile legii provocate în acest cerculariu și conclusele Venerabilului Sinod Archidiececan, pe cari pentru mai bună orientare le-am reproduș mai sus, consistoriul archidiececan află a dispune următoarele:

1. Oficiile protopresbiterale vor lua cu totă grăbirea măsurile cele mai eficace, ca comunele bisericesci, cari încă nu au asigurat dotațiunea minimală pe sēma învățătorilor, se o asigureze, salvând în chipul acesta caracterul confesional al școlilor noastre. Conclusele aduse de corporațiunile bisericesci din parochie, unde dotațiunea mi-

nimală se va asigura, până la 13/25 Iunie a. c. se vor promova aici spre aprobare.

2. Acele comune, cari cu nici un preț nu vor puté sistemisa salariul minimal provădit de lege, până la 13/25 Iunie a. c. vor promova prin oficiul protopresbiteral la comitetul administrativ comitatens actele privitoare la dotațiunea învățătorului. Ca acte vor așterne în copie autentică concludul comitetului și al sinodului parochial privitoriu la sistemisare. Actele vor fi subscrise de președinte și de notariu, și unde comitetul parochial nu are sigilul seu, acolo se pune pe acte sigilul parochiei. Conformitatea actului cu originalul o testifică oficiul protopresbiteral.

Oficiile protopresbiterale vor fi responsabile pentru stricta executare a dispozițiunilor de sub punctul precedent, fiind adecă de interes vital pentru școlile noastre, ca unde dotațiunea învățătorilor nu ajunge suma minimală, acesta să se notifice comitetelor administrative comitatense până inclusive 13/25 Iunie a. c., ca eventual apoi statul să se pôtă pronunța în meritul întregirii sau neîntregirii salariului.

3. Acele comune, cari nu au putut asigura salariul normal minimal, vor avé să se adreseze către ministrul de culte și instrucțiune publică pentru întregirea salariului până la suma normală. Cererile acestea trebuie provădute:

- a) cu bugetul comunei bisericesci;
- b) cu bugetul special al școlii, acolo unde școlă are buget deosebit;
- c) cu concludul despre dotațiunea de până acuma a învățătorului;
- d) cu diploma învățătorului;
- e) cu o declarațiune a diregătoriei comunale, vidimată de protopretore, despre sărăcia comunei bisericesci;
- f) cu conspectul elevilor obligați a frecuenta școlă, rectificat prin diregătoria comună.

Cererile trebuiesc să fie promovate până la 15/27 August la oficiul protopresbiteral concernent, care le examinează, și eventual dispune, ca ele să fie făcute în conformitate cu dispozițiunile din acest cerculariu, și apoi până inclusive în 13/25 Septembrie a. c. le promovéză la comitetul administrativ din comitat.

Oficiile protopresbiterale sunt responsabile pentru stricta observare și executare și a acestor dispozițiuni, și despre promovarea tuturor cererilor vor face aici raport până la 15/27 Octobrie a. c.

4. Pentru fie-care oficiu protopresbiteral se trimite un conspect al comunelor, cari după actele sosite aici până acuma, nu au asigurat încă salariul minimal de 300 fl. Oficiile protopresbiterale sunt pofite a face din

parte și tot posibilul, ca salariile asigurate până acuma să se și incasseze regulat, și dacă salariul se solvesce în bani, atunci solvirea să se facă lunar sau treilunar anticipative, dacă însă salariul constă și din naturalii, solvirea se face în rate satorite cu considerare la împregiurările locale, dară așa, că rata de naturalii din urmă a anului scolariu să se solvescă învățătorului până la finea lunii Novembre.

Încassarea se face la ordinul comitetului parochial prin epitropia parochială fără intevenirea învățătorului.

5. În sensul legii învățătorului îndreptățit a pretinde salariul în bani, dacă la solvire nu se observă modalitatea indicată, sau dacă calitatea naturalielor nu e mulțumitoare. În acel cas competențele în naturalii se compută după prețurile pieței în cei 10 ani din urmă. Oficiile protopresbiterale sunt pofite a îngrijii ca din modalitatea acesta să nu se nască neînțelegeri între comună și învățătoriu, și în cas de neînțelegeri, să intrevină pentru delăturarea acelor.

6. Din fondul scolariu eparchial pentru anul scolariu curent consistoriul dispune de o sumă neînsemnată de 2400 fl. Suma acesta va trebui să acopere trebuințe simțite și înmulțite și mai ales în virtutea concludelor sinodali provocate mai sus din ea sunt de a se întregi și salariile învățătoresci la acele școle, cari din interese mai înalte bisericesci reclamă mai ales susținerea și ferirea de ingerințe străine.

Despre școlile, la cari salariile vor fi întregite din acest fond, oficiile protopresbiterale vor fi avisate prin act separat.

7. Oficiile protopresbiterale vor distribui cu totă grăbirea acest cerculariu la oficiile parochiale, și vor fi cu deosebită atențiune, ca singuraticile dispozițiuni să fie observate. Situațiunea cea grea, în care se află școlile noastre ne impune deosebită îngrijire, și consistoriul cu drept cuvânt așteptă, ca oficiile protopresbiterale și acuma să fie la înălțimea misiunii lor în interesul conservării caracterului confesional și național al școlilor noastre.

Sibiin, din ședința senatului scolariu, ținută la 19 Maiu, 1894.

Consistoriul archidiececan.

Dr. Harion Puscaru,
archimandrit, vicariu archiepiscopesc.

Dr. Remus Roșca
secretariu.

Sibiin, 30 Maiu 1894.

Totă presa magiară se ocupă cu resolvirea crizei ministeriale, care durează de atâta timp și care s'a terminat prin formarea noului cabinet, în frunte tot cu — Wekerle. În cercurile liberale-jidane e mare bucuria, că a succedat rezolvarea în felul acesta, că adecă noul ministeriu va continua programa ministeriului anterior. Și așa este. Numai schimbare de puține persoane s'a făcut. Au eșit din minister Csáky, Bethlen și Tisza Lud. și în locul lor au intrat contele Eötvös Lorand la culte, contele Iuliu Andrássy la latere, ér' ca ministru de agricultură va conduce în mod intermal afacerile bar. Fejérváry.

Până a se ajunge la acest rezultat, criza a trecut prin multe peripecții. După demisionarea cabinetului, precum seim, a fost însărcinat cu sondarea terenului pentru constituirea noului minister, banul Hederváry, dar fără rezultat. Wekerle, care a fost chemat în audiență la regele, stătea strict pe basa programului seu bisericesc și stăruia, ca Szilágyi să rămăie în cabinet, fiind-că, după cum se motiva „fără Szilágyi nu pôte asigura succesul programei guvernului“.

Asta a produs greutate mari. În clubul partidului liberal s'a făcut combinația, ca să formeze un nou cabinet baronul Banfi Dezső fără Szilágyi și Wekerle. Wekerle l-a și recoman-

Cu o piesă atât de grea, care și cere puteri talentate, ca să o poți executa, n'a pregetat a pași reuniunea noastră, într'un oraș per eminentiam musical, cum e și Sibiiin, unde critica străinului totdeauna te are la ochi.

Și lucrul a ieșit de minune. Așa a ținut un reprezentant străin, a ieșit, cum nu se puté mai bine.

Căci și streinii chiar ne pōrtă jalusia, că o reuniune atât de tineră s'a putut avēta la atâta desteritate artistică.

Cuvintele de laudă se cade în primul loc să le aducem solistilor, care fie-care și-a executat rolul cu multă precisiune.

D-șora Lucia Cosma, care la concertul premergătoriu ne surprinsese prin executarea la pian cu o școlă înaltă artistică, cu o nisuiță și zel pasionat de a face progres pe câmpul artistic, ne-a surprins și de astădată. Nu însă la pian, ci cu o voce melodiosă, puternică, fermecătoare. Esacitatea, cu care a interpretat înaltele idei ale marelui poet, prin precisa executare a compoziții musicale, ne-a desvâlit talentul musical, acest dar ceresc, ce la pușini muritori le este dat să se bucure de el.

Vorbele profetice de bun augur străbat fermecătoriu, vibrând ca de o voce în-

gerescă, care te transpune în regiunile ferice.

Dōmna Maria Dima a mișcat publicul până la lacrimi, interpretând icōna tamliei rămasă de mamă. Despre vocea sa sonoră și voluminosă cu timbrul ei caracteristic și despre școlă ce o posedă, a scris în modul cel mai măgulitoriu la multe ocațiuni și foile străine.

De prima dată și cu multă siguranță a cântat la duet, respective secstet dșora Eugenia Moga, care pentru reuniune va deveni o putere dintre cele mai mult promițătoare.

Intre bărbați amintim pe d-l paroch din Ocna, Isaia Popa, care n'a pregetat a lua asupra sa rolul măiestrului, un rol greu și profund. A obosit mult dela Ocna la Sibiiin și reuniunea și publicul sibian îi vor fi pururea recunoscători de binevoitoriul seu sprigin. Dēnsul e cunoscut de mult și școlă, ce o avut, să nisuesce a o păstra la nivoul recerut.

De asemenea s'a distins tenoristul Nic. Popovici, carele a cântat, putem ȳice, avēntat și răpit. Dl Dr. I. Stroia (bas) dovedesce o putere escelentă și o mare siguranță.

Mai amintim între puterile escelente pe dl asesor Mateiu Voileanu și prof. Dr. V. Saftu, toți la culmea chiemării, siguri în rolurile, ce li-au luat asupra-și.

Corului întreg suntem datori moralicesc să-i aducem cuvinte de laudă, pentru triumful, ce l'a secerat. Acestă mică armată sub conducerea dirigentului ei, a dlui prof. G. Dima, se dovedesce tot mai stăpănită pe situațiune, tot mai aptă de a raporta asemenea triumfuri, care ne înalță nimbul în ochii străinilor.

Și trebuie să amintim, că acești mici și mari artisti, cari compun corul dlui Dima au ieșit din școlă sa, i-a educat în un spirit de siguranță, care promite durabilitate.

Românii, cari într'un număr mare, de tot mare și streinii, cari de asemenea mai ales din clasa de sus în număr considerabil au participat la acest concert, au putut și au și admirat avēntul artistic și terenul rodnic cultivat al reuniunei noastre.

Dea cerul timpuri mai bune și românil se va valora și mai puternic pe acest teren, pe care el de puțin timp numai a început a-l cultiva.

Sub astfelu de impresiuni închieem acest raport cu vorbele prețuite: *Per asper ad astra!*

Ioan Broju.

dat de urmaș Coronei. Incercarea ac-
cēsta însă asemenea a rămas fără rezultat.

Sē vorbea apoi de Széll, ér We-
kerle ar fi recomandat coronei sē con-
sulte și pe bărbați din opoziție, după
cum dăc efecte opoziționale, „numai ca sē
produc efectul”. Partidul liberal a făcut
tot posibilul, ca Wekerle sē vină de
nou la ministeriu, dimpreună cu Szi-
lăgyi.

În 2 Iunie, după demisionarea
lui Wekerle, partidul liberal a primit
o moțiune, în care între altele s'a es-
primat alipire și încredere foștilor mi-
nistri, rugându-i a conduce mai de-
parte partidul și declarând, că susține
programul său de până acum, cu de-
osebire programul bisericesc etc. Acē-
sta moțiune s'a explicat în cercurile
nalte de așa, ca și când ar însemna
negarea dreptului regesc de a putē
denumi liber ministri. Acēsta, sē dīce
că ar fi fost cea mai mare pedecă
pentru rămânerea lui Szilágyi.

Partidul liberal în întrunirea sa
de Vineri a declarat prin o nouă ho-
tărîre, că prin hotărîrea s'a din 2
Iunie nu a intenționat ceea ce i-sē
atribue. Pedeca a fost delăturată. We-
kerle, ducēnd acēsta hotărîre la re-
gele, a fost însărcinat cu formarea
cabinetului, în care a rămas și mai
departe Szilágyi.

Referitor la cestiunea rămănerii
lui Szilágyi, s'a scris prin foi, că mi-
nistrul nostru de externe Kálnoky în
o reprezentațiune făcută regelui ar fi
declarat, că își face dependentă ră-
mânerea sa la resortul de externe dela
întrarea lui Szilágyi în ministeriu. Dacă
Szilágyi intră în noul cabinet, abdicē
el. Scirea acēsta a dat ansă la multe
combinații prin diare. Ea ne arată,
că Szilágyi prin politica bisericescă,
a cărei cel mai puternic stēlp este,
provocă greutăți în externe. Acēsta e
deducțiunea foilor magiare, cari de
altă parte repudiază amestecul minis-
trului de externe comun, în trebile
din lăuntru ale Ungariei. O altă su-
pozițiune ar fi alarma, ce s'a făcut
de un timp încōce în Europa în fa-
vorul cestiunii române și cu deose-
bire acum cu procesul memorandumului,
pe care Szilágyi l'a forțat mai tare.
Ôre nu acēsta alarmă nelinistese ofi-
ciul nostru de externe?

De altcun semi-oficialul „Frem-
denblatt” din Viena desminte scirea din
diare, că Kálnoky ar fi făcut ceva de-
mersuri la M. Sa cu privire la Szi-
lăgyi.

Ori cum fie, ministeriul s'a consti-
tuit și Szilágyi face parte din el. Po-
litica de până acum sē va continua;
persecuția noastră își va face mersul
mai departe și proiectul căsătoriei ci-
vile va veni de nou în casa magnați-
lor, pōte cu șanse de reușită.

Cestiunea română în presa francesă.

Miscările din timpul din urmă
și gōna, ce se face contra românilor
din țările de sub corōna sântului Ste-
fan a dat mult material de discuțiune
și presei franceze. Publiciști de frunte
se ocupă cu stările abnormale dela
noi și diarele cele mai cetite aduc
articoli lungi despre acestea. În rēn-
durile următoare lășăm sē urmeze estrase
din aceste aprețieri.

Astfelu diarul „La Patrie” sub
titlu: *Un proces monstruos*, scrie ur-
mătorul articol resumat de fostul mi-
nistru Flourens.

În timp ce toile oficiose ale triplei a-
lianțe ne vorbesc și ne-au vorbit, prin ecoul
lor obicinuit dincolo de Vosgi, despre de-
sarmarea generală, despre pacea perpetuă
și despre îmbrățișarea universală a popō-
relor, aceleși guverne, prin un sistem de în-
chitare de veșăstățiune și de despotism, permit
sē se invenineze și sē se aprindă fără nici
un folos luptele între rase, cari trăesc im-
preună pe teritoriile supuse autonomiei lor.

Conflictul nu se afirmă numai acum,
ce e drept, prin armate față în față în căm-

pul de luptă; dar e eclatant, că nu cu mai
puțină violență, prin desbateri înaintea tri-
bunalului.

În Praga, avem procesul foarte curios
al Omladinei; în Clușiu, Transilvania, ve-
dem desfășurându-se înaintea curții cu jurați
un proces foarte extraordinar, dīs al Me-
morandului.

Causele acestuia sūt foarte simple:
autoritățile pline de patimă au înscenat per-
secuțiuni, pentru că sē aște o urmă de delict
Transilvania este locuită, după cum
se scie, de popōre aparținătoare de diferite
rase, adică slavi, magiari și români.

Magiarii nu termēdă decât o minori-
tate relativ foarte neînsemnată. Grație con-
cursului Germaniei, față de care s'au arētat
în tōte împrejurările vasali, ei au luat pu-
terea în mână și continuă a eserecita exclu-
sivitatea lor față de ceilalți. Astfel au putut
ei sē asercite asupra celorlalte rase asupra
mai aspru, decât aceea contra căreia au pro-
testat ei înainte de stabilirea dualismului.

Cu deosebire români sūt obiectul per-
secuțiunilor lor. Crima românilor în ochii
magiarilor este, că ei sūt mai numeroși în
una dintre cele mai bogate provincii ale
corōnei st. Stefan, în Transilvania.

Pentru că sē paralizează înconvenietul
provenit din inferioritatea lor numerică, ma-
giari și-au creat un sistem electoral, pentru
ca sē și formeze o majoritate. Grație acestui
superfugiū, ei pot ca sē domnescă, în mică
minoritate fiind, peste o mare majoritate.

Magiarii voiesc sē magiarizeze pe ro-
mâni și sē le răpescă limba lor națională,
una dintre cele mai poetice și mai frumoșe
dintre limbile latine. Magiarii i-au turburat
în organizațiunea și disciplina lor bisericescă.
Ei au turburat tradițiunile lor seculare în
școle, în familie și în formațiunea proprie-
tății lor imobiliare.

Ei s'au silit, ca prin esplotarea pose-
siunii de pământ, sē delature pe cultivato-
rul indigen prin coloniștii străini.

Naționalitatea română, atacată în tōte
organele sale esențiale, nu voiesc a se lăsa
a fi despoiată. Ea a făcut o sfortare supremă
ca sē scape de pericolul de mōrte, ce o a-
menință.

*Națiunea română a servit multă vreme
ca pavăza Europei în contra invasiunilor
turcilor, în zilele lor de putere, când cresti-
nătatea tremura de ei. Românii sūt viteji
în luptă și capabili de o rezistență îndērē-
nică. Ei sūt muncitori, deștepți, inteligenți,
instruiți; ei întrunesc în sine tōte condiți-
unile pentru a-și câștiga bogăția, prin pose-
siunea de pământ prin cultură intelectuală
și morală, prin numărul lor, prin cohesiunea
lor necesară de a-și susține drepturile și cu
o speranță foarte sēriōsă în triumful revin-
decărilor lor.*

Românilor nu li-se pōte imputa nici o
violență, nici un act ilegal, cum li-se impută
magiarilor, cari au săvîrșit fapte culpabile
la Turda, Arad, Șimleu etc.

Dacă sē califică de delict eserecierea
simplă a dreptului de petițiune, a dreptului
de a se plînge la rege, într'o monarhie
representativă, contra loviturilor autorități-
lor locale asupra drepturilor cetățenesci, acēsta
este negațiunea cea mai absolută, ce se pōte
închipui, a tuturor garanțiilor constituționale
a tuturor libertăților.

A proclama că crimă de trădare de
patrie revendicațiunea simplă a dreptului
comun, a egalității înaintea legii și a res-
pectării tradițiunilor naționale, însemnă a
viola conștiința omenescă, în cea ce este
mai respectabil.

Magiarii vor fi condamnați de opini-
unea unanimă a tuturor popōrelor, pentru
cari justiția și libertatea nu sūt numai vorbe
gōle.

Diarul „Le Sicle” sub iscălitura
lui G. Garreau scrie doi articoli
datați la 28 Maiu și la 1 Iunie c. n. În
articolul prim se ocupă cu procesul
memorandumului și arată condamna-
rea, ce o a făcut tribunalul din Cluș
în un proces unic în felul seu, dīs
„procesul memorandumului”.

Se dīce, că au comis o mare crimă
pentru că au avut îndrăsnēla a aduna în un
memorand destinat împăratului-rege protec-
torul natural al tuturor supușilor magiari și
nemagiari plîngerile legitime ale poporului
român din Ardél, apăsāt de stăpânirea ma-

giară, pe care l'a despoiat de tōte drepturile
constituționale. Românii 3¹/₂ milioane nu au
nici un reprezentant în parlament deōrece
legea electorală nu e egală, censul pentru
ei e ridicat, cercurile electorale sūt delimi-
tate măiestrit, ér autoritățile se folosesc de
tōte mijlocele coruptibile și de violențe spre
a-i împedeca.

Pentru români nici nu esistă administrațiune,
nici justiție, ér în comitatele locuite numai
de ei, funcționarii toți sūt magiari, cari le
ignorēză limba și le sūt inimiți de rasă.
școlile românilor sē închid și sūt siliți a
merge la școle magiare; în institutele, care
le mai au trebue sē se propună limba ma-
giară cu dēcile de ore pe săptămână; acēsta
limbă străină trebue sē o învețe și copilul
de 3 ani.

La Cluș se scia apriori, că românii
vor fi judecați, advocații n'au fost lăsați sē-i
apere. S'au vēdūt pe timpul desbaterilor
scene, cari în statele civilizate nu sūt cu-
noscute. Românii sūt sbiciuiți contra spi-
ritului bărbaților mari magiari Deák și An-
drásy de spiritul șovinist și adoratorii lui
Kossuth.

Ați acēsta gravă cestiune este adusă
înaintea Europei și nu e lucru înțeleptesc,
că ministrul italian Crispi se ocupă mai mult
de independența bulgarilor, decât cu sōrtea
românilor din Ungaria. Poporul român de
origine latină are drepturi cu mult mai vechi
decât bulgarii și Italia mai stă în alianța
triplă cu cei-ce caută sē nimicească acest
popor!

Europa liberală totdeuna va însoți cu
simpatie năsuințele românilor pentru a-și re-
câștiga libertatea și drepturile de cari în
mod brutal sūt despoiați. Se agită a-i
scăpa de sclavagiul nedemn de acest secol.

În articolul din 1 Iunie sub ti-
tlu „*Les états danubiens*” arată rolul
important cel are România între ce-
lelalte state dunărene. Și locuitorii
acestui stat consolidat nu pot vedē
pe frații lor suferind și apesați în mod
despotice de guvernul și societatea
magiară. Regele Carol nu sē pōte
opune curentului național și aspira-
țiunilor acestui popor. Fermentațiunea,
ce esistă trebue sē lămurēscă lucrurile.

Diarul „*Le Petit Parisien*” sub ti-
tlu: „*Un popor de heloți*”, scrie sub
semnatura distinsului publicist Jean
Troll următoarele:

„Un curios și mare proces de înaltă
„tradare” sē judecă în acest moment în Cluș,
în Transilvania.

Aici se tractēză de o afacere monștru-
oasă, plină de abuzuri juridice și de forță
brutală, pe care presa din țările civilizate ar
fi datore a o semnala și condamna.

Nu ne adresăm la presa germană: ei
ii este foarte greu a desaproba în Transil-
vania, ceea ce aprōbă în Alsația-Lotaringia.

Recunoscem cu tōte aceste, că sōrtea
francesilor asupriți din cele două provincii
ale nōstre pōte sē fie mai de învidiat, decât
a nefericiților români de sub stăpânirea ma-
giară, cari gem sub o tiranie, care n'are pă-
reche în Europa.

Românii sūt un popor latin, o rămă-
șiță a coloniștilor romani, pe cari împăratul
Traian i-a adus în Dacia muntōsă, în Tran-
silvania. În timpul năvălirii popōrelor bar-
bare, goții, herulii, hunii și avarii, românii
s'au retras la munte, unde și-au păstrat in-
dependența.

Invasiunea modernă a magiarilor Tar-
tariei, veniți din fundul Asiei boreale, s'a
rēspândit până la porțile Vienei și s'a așe-
dat pe platoul întins dela Dunăre și Tisa.
Regatul Ungariei s'a fundat și și-a întins
domnia peste românii din Carpați.

Regatul României este o creațiune re-
centă. El s'a constituit pe baza principiului
de naționalitate, după care ar fi sē cuprindă
Transilvania întrēgă, care e esențialmente
română, Bucovina și câteva comitate din Un-
garia, în cari populațiunea română este mai
bine de patru milioane de suflete.

Făcēnd istoria Ardélului și a su-
ferințelor, ce le-au îndurat românii con-
tinuă astfel:

Englesii nu au fost mai feroци cu ir-
landesii.

Germanii nu au persecutat cu mai mult
machiavelism pe alsatieni și lotaringieni.

Cu tōte acestea tōte popōrele libere din
Europa se interesēză pe față de nenorociții
din Irlanda și Alsația-Lotaringia. tōtă lumea
ignorēză cu indiferență revoltătoare guvernul
magiar, care își eserecītă dominațiunea sa
peste națiunea română.

Ce li-a mai rămas românilor lipsiți de
dreptul de a lua parte în parlament? Dreptul
de petițiune; dīcem noi. Acēsta a fost
usat. Ei s'au adresat împăratului Francisc
Iosif, espunēndu-i plîngerile și suferințele
lor, și pentru acēsta crimă au fost trāși
membri comitetului partidului național român
înaintea tribunalului compus exclusiv din
magiari, adversarii lor cei mai înverșunați.

*Acusații au protestat, deōrece ei s'au
folosit de un drept constituțional și n'au re-
cunoscut, că judecătorii lor sūt imparțiali,
apelând la conștiința națiunilor, cari respec-
tēză libertatea.*

Și apelul lor va fi audīt în
tōte țările locuite de omenii liberi
și astfel se va pune capēt acestei tiranii
de rasă, cea mai scărboasă din tōte tiraniile.

Partida angajată este interesată. Magia-
rii, cari dispun de tōte forțele de guvernare,
nu desarmēză și nu renunță la planul lor
de absorbirea tuturor naționalităților, cari
compun statul ungăr. De altă parte parti-
dul național român e sprijinit de tōtă sufla-
rea românească.

Europa luminată se va interesa de ju-
stele revindicări ale romanilor din Ungaria
și va aproba năsuințele lor.

Noutăți.

Dela curtea română. Regele Carol în re-
întōrcerea dela Neuvid a sosit la București în 7
l. c. n. înainte de amēdi la 10 ore și 40
minute. La gară îl așteptau ministrii, dig-
nitarii superiori, corpul oficerilor de stab,
generalii, numărōsă elită și o mulțime imensă
de popor. — La gara din Pitești îl aștepta
o deputațiune a studenților universitari con-
stătore din mai mult de 200 membri, cari
la întrarea trenului în gară l'au salutat cu
însuflețite urale. Regele și-a esprimit mul-
țăminta pentru entusiastica primire din partea
studenților.

**Programa examenelor publice dela
școla civilă de fete cu internat a Asocia-
țiunii transilvane, cu finea anului școlastic
1893/94.**

Luni în 25 Iunie n.
la orele 10 a. m. examenul privat cu ele-
vele din cursul complementar.

Mărti în 26 Iunie n.
a) înainte de amēdi:
dela 8—9 ore Religiuinea cu tōte elevele.
„ 9—10 „ Limba română cu clasa IV.
„ 10—11 „ Istoria universală și geografia
cu clasa II.

b) după amēdi:
dela 3—4 ore Chemia cu clasa III.
„ 4—5 „ Limba franceză cu despărț.
II. și IV.

Mercuri în 27 Iunie n.
a) înainte de amēdi:
dela 8—9 ore Aritmetica cu clasa II.
„ 9—10 „ Limba germană cu clasa IV.
„ 10—11 „ Limba maghiară cu clasa III.

b) după amēdi:
dela 3—4 ore Istoria naturală cu clasa I.
„ 4—5 „ Fisica cu clasa IV.

Joi în 28 Iunie n.
Dela 9—11 ore musica instrumentală și vo-
cală; declamațiuni.
La 11 ore încheierea solemnă a anului șco-
lastic și distribuirea atestatelor.

Lucrurile de mână femeesci, sūt es-
puse în decursul examenelor, într'una din
salele institutului. *Diracțiunea.*

**Medicii din București și Congre-
sul de igienă și demografie din Bu-
dapesta.** Următoreea resoluțiune a fost lu-
ată de societatea sciințelor medicale din Bu-
curești cu privire la participarea medicilor ro-
mâni la congresul de igienă și demografie din
Pesta: „În urma evenimentelor grave, petre-
cute la Cluș și a persecuțiunilor românilor
din Transilvania și Ungaria, societatea sciin-
țelor medicale din București, convocată în
ședința estra-ordinară, la 24 Maiu a. c., a
luat hotărîrea, în unanimitate de voturi, ca
medicii români să nu participe la congresul

de igienă și demografie, ce se va ține la Budapesta în cursul anului present, și face cunoscut acesta confrăților din țară. Semnați: sunt 51 medici.

Sărbătoare oficială în onoarea Ioanei d'Arc. Consiliul de ministri frances a aderat propunerea comisiunii senatului, ca să se fieze o sărbătoare anuală în memoria fetei de la Orleans, a eroinei Ioana d'Arc.

D-sora Agata Bârsescu, după cum cetim în foile din Viena, zace greu morbosă în Viena. Dintr-o epistolă, ce renumita artistă a adresat directorului de teatru rezultă, că d-sora Bârsescu suferă de o grea boală de nervi, ce o torturează până la desperațiune. Se speră că pe lângă bună îngrijire domnișora Bârsescu se va reînălța. Despre starea greu morboasă artistă se interesază toate cercurile societății din Viena.

Volnicii și brutalități. Din Zernesci se comunică, că cu ocaziunea maiialului școlarilor români, școlarii fură întâmpinați în cale de un sergent de gendarmi, care provoca pe învățător să nu ducă stégul. Învățătorii însă nu cedară acestei provocațiuni, ci trecură mai departe. Stindardul era de coloare albastră și avea pe sine semnul crucei, așa că nici cel mai mic pretest nu se putea aduce în contra lui.

Curând după acesta, școlarii fură întâmpinați în cale de o trupă întregă de gendarmi, înarmați și gata de atac. În termeni poruncitori cerură se li-se dea stégul, la din contră amenințară că vor face întrebuințare de arme. Stăruințele învățătorilor, cum și ale celorlalți fruntași din Zernesci nu folosiră nimic, românii trebuiră să cedeze forții. În tot decursul maiialului, gendarmii, în ascuns, au străjuit pe de margini.

În Ormenișul de Câmpie s'a întâmplat că un sergent de gendarmi a strâpuns din bun senin cu baioneta pe un român, răbindu-l foarte greu. După constatările medicului, omul a fost în pericol de-a rămâne numai decât mort. S'a făcut arestare atât la mai marii sei-cât și la judecătorii din Téca, dar cu toate acestea s'elbaticul gendarm este până astăzi susținut în postul său.

Evrei transportați în noua Palestina. Baronul Rothschild a încheiat contract cu societatea de navigațiune din Genua, în sensul căruia societatea e îndatorată a transporta în Brazilia 100,000 de evrei din Rusia. Până acum a transportat deja 2500.

„Iunial“. Elevii școlilor române gr. or. din Arad, sub conducerea învățătorilor lor arangiază în pădurea mare numită „Csalla“ Luni, în 6/18 Iunie 1894, în a doua zi de Sfințele Rosalii „Iunial“.

Prețul intrării: 30 cr. de persoană. Venitul curat este destinat pentru ajutorarea școlarilor săraci.

Adunarea despărțământului învățătoresc gr. or. al tractului Sibiiu.

Sibiiu, 26 Maiu v.

Onorată redacțiune!

În timpurile de grea cercare, prin care noi românii silim de împrejurări neatrănătoare de noi trebuie să trecem pentru a ne închiega într'un neam demn de ai noștri străbuni, sunt o samă de oameni mici în stat, dar mari de inimă, a căror activitate, nu e judecată cu destulă serioșitate, nu e apreciată din destul din partea lunei moderne. Acesta samă da oameni o constituie fără îndoială învățătorii. Oameni cu poziție modestă, dar cu o chiemare sublimă, răsplătiți în mod vitreg, dar îndatorați a-și împlini cu consciențioșitate chiemarea lor, învățătorii constituie factorul cel mai important pentru omenie, factor dela care atâră sôrtea popórelor preste tot.

Cu sfârșitul acestui veac se începe epoca regenerării popórelor pe baza naționalităților genetice. Și ore unde și prin cine se desvôltă mai permanent sentimentul național? Fără îndoială în școlă, prin învățători

Nu dela masa verde prin discursuri, nu în palaturi prin frase bombastice ci într-o odaie de multe ori scundă, de multe ori cu ferestrele sparte sau înghețate, acolo, între patru pereți goli, de pe catedră, de pe acel amvon sacru se transpiră lin, dar impunător, în tăcere, în linisce, toate sentimentele reclamate de împrejurările vitrege, sub cari trăim.

Calități deosebite, o cunoștință deplină în ale pedagogiei și educațiunei se recere dela un învățător consciu de chemarea sa. Nu sunt suficiente numai cunoștințele câștigate în institutele noastre preparandiale. Acestea trebuie chiarificate, augmentate și puse în conformitate cu timpul. Un mijloc foarte eficace spre scopul acesta sunt reuniunile noastre învățătoresci, instituțiune remasă dela Marele arhieru Andrei Baron de Șaguna, pusă în practică și organizată însă sub auspiciile Escelenției Sale I. P. S. arhieriscop și metropolit Miron Romanul.

Despărțământul învățătoresc gr. or. al tractului Sibiiu, — căci despre acesta vă voi scrie ceva acum, — și-a ținut adunarea generală la 21 și 22 Maiu a. c. de astădată în comuna Poplaca. Comitetul acestui despărțământ a avut prin acesta în vedere împregiurarea, că pe 22 Maiu c. s'a ficsat ziua ținerii examenelor publice dela școlă noastră cu 3 puteri didactice din Poplaca, pentru ca astfel să poată participa fie care învățător la examene, făcându-și apoi la sfârșitul aceloră fiecare observările critice, se înțelege în mod imparțial asupra metodei observate la predarea diferitelor obiecte de învățământ.

La invitarea trimisă de comitet, comitetul parochial și cel comunal de acolo a invitat pe toți învățătorii precum și pe alți oșpeți din comunele învecinate pe la casele harnicilor poplăceni în cuartire. Sâmbătă, în ziua de „Constantin și Elena“ fiind și de sărbătoare poporul cu brațele deschise aștepta înaintea bisericei sosirea învățătorilor, care de care gata fiind și-și arete sentimentele de ospitalitate, o însușire caracteristică a românului.

Președintele despărțământului, dl Dr. Vasile Bologa, profesor și director la școlă civilă de fete din Sibiiu, fiind împiedecat prin morbo, nu a putut participa la ședințele din ziua primă, l'a substituit însă vicepreședintele despărțământului, dl Ioan Popovici, prof. la aceeași școlă, însoțit de dl Dr. Vasile Saftu, profesor seminarial, care prin vastele-i cunoștințe din sfera pedagogică a contribuit mult la chiarificarea diferitelor cestiuni pedagogice, după-cum se va vedea din cele ce urmăz. Biroului comitetului s'a făcut o deosebită primire de către domni: Aureliu Milea, energicul notar comunal, Coman Baca, parochul local și Radu Stoica, harnicul primar de acolo.

Membrii despărțământului învățătoresc s'întrunesc în sala școlii unde v.-președ. I. Popovici după invocarea ducului sânt printr'un discurs scurt dar cuprinzător salută pe membrii despărțământului, declarând ședința primă de deschisă. Cetindu-se apelul nominal se constată, că sunt 30 de învățători prezenți, ceea-ce se ia spre știință. În legătură cu acestea vicepreședintele aduce la cunoștință membrilor, că dl Dr. Vasile Saftu, profesor seminarial, s'a înscris între membrii ordinari ai reuniunei, ceea-ce s'a primit din partea membrilor cu însuflețite urale de „să trăescă!“ Urmând la ordinea zilei raportul comitetului acestui despărțământ, acesta s'asupune unei debateri speciale aprobându-se toți pașii făcuți de acest comitet pentru încassarea tacseelor restante și votându-se noul proiect de buget pentru procsimul an. După suspinderea ședinței pe 5 minute cassariul despărțământului membrul Toma Joandrea, raporteză că s'a încassat cu această ocaziune suma 26 fl. v. a. și

că mulți membri sunt în restanță cu tacsele lor. Incassarea sumei amintite se ia la cunoștință și față de restanțieri se decide în conformitate cu conclusele aduse în acest obiect.

(Va urma).

Cronică.

Zarand în Maiu 1894.

Afaceri economice. — Versări de apă. — Investigări.

Sămânatul cucuruzului și a altor sămănături de primăveră s'a făcut în cele mai bune condițiuni. Deja însă încep agricultorii a fi îngrijați. Sunt aproape 3 săptămâni, decând în fiecare zi avem ploii torrențiali. În 24 Maiu noptea a bătut un adevărat orcan cu ploie — fulgere și trăsnete cum numai în Apocalips se pot descrie. Urmarea a fost, că în dimineața de 25 Maiu a esundat Crișul alb, nămolind întreg teritoriul arabil din jurul lui. Norocul că furtuna a încetat cu resăritul sôrelui. Sub asfeliu de tempestăți săpatul cucuruzului nu s'a putut face aproape de loc. Cositul trifoiului, lucernei etc. de asemenea nu s'a putut îndeplini. Lucrătorii de zi sunt foarte scumpi 60—70 cr. și de mâncare. Prețul bucatelor e scădut. 20 litre de cucuruz cu 85 cruceri, grăul frumos per 20 litre 1 fl. — 1 fl. 15 cruceri. Vitele de asemenea sunt ieftine. Lipsa de lucrători e foarte simțită din an în an. Sate întregi, bărbați — femei, cum sunt din comunele Bulzesci, Tomnatec etc. au plecat în România — unde lucră până toamna, și apoi se întorc cu parale frumoase acasă — lăudând mănosa România și libertatea, ce domnesce acolo. Un bine necalculabil însă este în această lucrare periodică. Relațiunile între țărani de aici și de dincolo devin mai strânse, și țărani de aici reîntorși acasă, aduc mai mult curaj în pepturile lor, spre a pute susține amarul vieții din așa batjocorita: „fericita Ungar a“.

În cunoscuta afacere a țeranilor, cu cari s'a luat contracte false pentru vinderea locului lor spre a căuta cărbuni, directorul de băi Köllner s'au început investigații în Brad petrece de câteva zile protonotariul comitatens. Omenii își dau păsurile la protocol în prezența avocatului lor: G. Candrea. Ce va urma vom vedea. E tare probabil că afacerea își va pierde urma prin archiva comitatului — ori a tribunalului.

În cercul Baia de Criș a fost suspendat notariul Bobariu și vice-notariul Ionescu tot sub ansă că au făcut contracte nefiind prezenți omenii contractanți. Suspendarea acestor doi romani e viu comentată și încă cu atât mai mult, că protopretorul încă își are partea sa la vinderea băilor. Numitul notariu și vice-notariu au făcut recurs. Nedreptatea e prea bătătoare la ochi. Alți colegi de ai lor, au făcut contracte ca și ei, acestora însă nimenea nu le are grija. Să mai dăci apoi, că dreptatea nu-și are și ea cursurile ei, după cum sunt omenii, cari o împart. Spiritul între români sunt foarte agitate, fără a deveni turbulente. Câți-va magiari de pe aici — oameni desmățați și întrecuți, cum este bună-ora și un vamaș în Brad, umbla ziua la amădi cu lumina căutând pretest, ca să poată areta pe români, gata a strivi pe toți ungurii din Zarand. Minciuna, că ar fi omorâți 15 magiari e vechie. În noptea de 24 Maiu avea să fie în Brad — după creerii inferbântați a unui baron și a unui chirurg — o noapte a la „Bartolomeiu“ în Paris. Ungurii aveau să fie măcelăriți de „moși“. Numitul baron, cu fratele său chirurg, notariul și precum spun și alte familii au părăsit locuințele în cap de noapte și s'au adunat la o familie, așteptându-și acolo finitul vieții. Toți magiarii din Brad precum se spune au fost alarmați, că vin „moși“ pe ei. Aceste apucături ticăloșe, nedemne de oameni cu mintea la loc s'au făcut cu scop ca se aducă miliție și pe capetele românilor din Brad. Și întrun adevăr le-a succedat ticăloșia. În aceeași noapte când ploua mai tare au plecat din Baia de Criș soldați la Brad. Se svonesce, că vor să vină soldați magiari din Seghedin. Lucrurile sunt erăși puse de sus la cale pentru-că se ne arete pe noi Românii de elemente revoluționare.

Reu fac stăpânii îmibuiați, că se jocă cu focul. N'ai ce face. Ministrul a promis miliție — unde va fi de lipsă, și magiarii pécătoși, cari vâd draci pe pereți — sunt peste tot locul, ca să cêră, miliție. Până când vor dura aceste ticăloșii! Noi să fim liniștiți!

Apel

cătră onoratul public român.

Șieul mare comună situată în comitatul Bistrița-Năsăud, are o poporațiune mestecată, din care majoritatea o formeză sașii aparținători confesiunei ev. luth., 40—50 familii sunt magiari, evrei și armeni, 100 familii cu circa 600 suflete români de confesiunea gr. orientală.

Subscrisa epitropie parochială gr. or. având în vedere starea slabă, în care se află edificiul bisericei edificate din lemn încă în anul 1752. în ședința sa ținută în 31 Ianuarie 1893 a hotărât a edifica o biserică nouă din material solid de piatră. Pentru acest scop am avé trebuință de o sumă de cel puțin 6400 fl. Averea bisericei noastre plasată parte în hârtii de stat, parte în obligațiuni private se urcă abia la suma de 2400 fl. Ar mai fi de câștigat deci o sumă de 4000 fl.

Fiindcă alte isvóre de câștig nu avem ar urma, că numita sumă să o acoperim prin repartite pe poporeni. Dar acest lucru ne este încă preste puțină, deoarece credincioșii noștri, afară de vre-o 15 familii, cari mai au ceva moșii, ceilalți parte sunt și astăzi curialiști, parte se susțin numai cu lucrul în parte dela curțile domnesci din loc.

Nu ne rămâne alta, decât a apela la marinimea publicului român, rugându-l, ca pentru realizarea mărului nostru scop să binevoescă a ne sprijini cu binevoitoriul său ajutoriu.

Ne luăm deci îndrăsnela a vă ecluda sub ./- o listă de contribuie și vă rugăm cu totă stima, să binevoiți în cercul cunoșcilor a publica acest modest apel, ăr sumele încurse dimpreună cu lista de contribuie a o adresa subscrisei epitropiei.

Sumele încurse la timpul său se vor cuita pe cale ăiaristică.

Șieul mare, în Maiu 1894.

David Rus, Ștefan Floriță,
preot și președ. epitr. epitrop.

Loterie.

Sâmbătă, în 9 Iunie n. 1894.

Budapesta: 21 68 76 50 26

Nr. 283/894.

[95] 1—1

Publicațiune.

În sensul § 124 din procedura judecătorească în cauze matrimoniale se aduce la cunoștință publică, că Ana Petru Herța din Seliște prin sentența consistorială din 17 Maiu a. c. Nr. 1903 B. s'a despărțit total de cătră pribegitul ei bărbat Dumitru Coman Schitca tot din Seliște.

Seliște, 20 Maiu 1894.

Oficiul protopresbiterial gr.-oriental al Seliștei.

Dr. Nicolae Maier,
protopresbiter.

Nr. 309

[90] 2—3

EDICT.

Sinefta Savu Muntean din Sibiiu, legitima soție a lui Iacob Sdrenghia tot de aci, gr. or., din protopresbiteratul Sebeșului, de trei ani de zile, și-a părăsit cu necredință legitumul ei bărbat pribegind în lume, fără a sci locul ubicațiunii, să citeză prin acest edict, că în termin de un an și o zi dela prima publicare se se prezenteze în persoană ori prin apărătoriu plenipotențiat înaintea oficiului protopresbiterial subsemnat, căci altminterlea și în absența ei se va pertracta și se decide procesul intentat de bărbatul ei.

Sebeș, în 19 Maiu, 1894.

Oficiul protopr. gr. or.

Ioan Tipeiu,
protopresb.